

“Uskottomia mutta lojaaleja.”

RAKKAUSDISKURSSIN RAKENTUMINEN JA HAASTAMINEN
GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZIN TEOKSESSA *RAKKAUTTA KOLERAN AIKAAN*

Jasmin Piipponen

Kandidaatintutkielma
Oulun yliopisto
Humanistinen tiedekunta
Kirjallisuus
24.02.2022

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO.....	3
2 TUTKIMUKSEN TAUSTAA.....	4
2.1 Rakkauskurssista.....	4
2.2 Kohdeteoksen vastaanotto ja rakenne.....	6
3 “Koko elämän” - RAKKAUSDISKURSSIN RAKENTUMINEN.....	8
3.1 “Minua kiinnostaa vain rakkaus” - Rakkaus performanssina ja identiteettinä.....	8
3.2 “Tuo muistuttaa koleraa” - Sairaus rakkauden metaforana.....	10
4 “Sydämessä on enemmän huoneita kuin huoratalossa” - RAKKAUSDISKURSSIN HAASTAMINEN.....	12
4.1 “Kakka putosi suoraan käsityön päälle” - Hyväuskoisen lukemisen kuopat.....	12
4.2 “He koettivat keksiä vielä lisää rakkautta rakkauden päälle” - Seksi rakkaudettomana rakkautena.....	15
5 PÄÄTÄNTÖ.....	17
LÄHTEET.....	18

1 JOHDANTO

Gabriel García Márquez (1927-2014) oli kolumbialainen kirjailija, joka tunnetaan eritoten maagisen realismin uranuurtajana sekä pääteoksestaan *Sadan vuoden yksinäisyys* (*Cien años de soledad*; 1967). Kirjallisuuden Nobel-palkinnon kirjailija sai vuonna 1982 ja hänen tuotantonsa on vakiintunut klassikoksi Latalaisen Amerikan lisäksi maailmanlaajuisesti, vaikka Suomessa hän ei ole niin luettu. Tässä kandidaatintutkielmassani käsitelen García Márquezin teosta *Rakkautta koleran aikaan* (*El amor en los tiempos del cólera*; 1985; jatkossa *RKA*) rakkauden diskurssin käsitteen kautta. Espanjan kieltä taitamattomana tukeudun Matti Brotheruksen suomennokseen vuodelta 1988.

Tutkielmani kirjoitusajankohtana vallitseva COVID-19-viruksen aiheuttama koronapandemia on tuonut kulkutaudit aiheena jälleen ajankohtaiseksi¹. Romaanina *Rakkautta koleran aikaan* onkin melko runsaasti tautiepidemiologian, mutta myös rakkauden ilmenemisen osalta tutkittu teos, sillä se sisältää suuren rakkauskertomuksen ainekset. Suomenkielistä tutkimusta kohdeteoksestani en kuitenkaan löytänyt. Niinpä oma tutkimukseni asettuu kansainväliseen viitekehykseen rikastuttaen kotimaista kirjallisuudentutkimuksen kenttää. Lähteinäni tutkimuskirjallisuuden osalta käytän pääsääntöisesti suomenkielistä kirjallisuutta, mutta kohdeteosta taustoittavat teokset ja artikkelit ovat olleet lähes poikkeuksetta vieraskielisiä. Lähden tutkimaan, millaista on teoksen rakkaus, minkälaisissa yhteyksissä käsite mainitaan ja minkälaista kuvaa siitä tehdään, toisin sanoen millaiseksi rakkauden diskurssi rakentuu. Tämän jälkeen tarkastelen, kuinka tämä samainen diskurssi haastetaan ja minkälaisia merkityksiä tästä ristiriidasta syntyy.

¹ García Márquezin teosta mukailleen on viimeisen kahden vuoden aikana julkistettu yhdysvaltalainen nelijaksoinen tv-sarja nimeltään ”Rakkautta koronan aikaan” sekä suomalainen kuusiosainen sarja, jonka yksi jakso on nimetty samoin; molemmat sarjat käsittelevät karanteenielämää ja sen aikaisia ihmissuhteita. ”Rakkautta koleran aikaan” on siis ilmaisuna livahtanut populaarikäyttöön ja saanut jopa uusia merkitysyhteyksiä. *Rakkautta koleran aikaan* –romaanista on myös vuonna 2007 tehty samanniminen elokuvasovitus, joka lienee lisännyt teoksen tunnettavuutta.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tässä luvussa taustoitan tutkimuksessani käytettäviä käsitteitä sekä lähtökohtia. Aloitan rakkauskurssin termistä, joka toimii tutkimukseni tärkeimpänä kivijalkana, ja jonka päälähteenä käytän Markku Soikkelin teosta *Tuttua lemmenouhua* (2016), jossa hän tutkii rakkaustarinoiden historiaa, kerrontakeinoja ja tulkintatapoja. Eritoten esittelen rakkauskurssista juontuvia performanssin, identiteetin ja metaforan ilmiöitä. Sitten käyn läpi lyhyesti *Rakkautta koleran aikaan* -teosta sen juonen, vastaanoton sekä kirjallisen rakenteen kautta.

2.1 Rakkauskurssista

Rakkaus on maailmanlaajuisesti varmasti tunnetuin inhimillinen ilmiö. Se voidaan nähdä yhtä vanhana kuin ihmiskunta itse ja sillä näyttää olleen keskeinen merkitys ihmiseksi tulemisessa; rakkauden filosofian eri ulottuvuuksia kautta historian on tutkittu suomeksi esimerkiksi teoksessa *Rakkauden filosofia* (1984, toim. Saarinen ym.). Romanttisen rakkauden alkuperää ei tunneta, vaan se on tapakulttuurimme piintynyt muinaisjäännös. Jo filosofi Platon (427–347 eea.) ilmaisi rakkauden muotojen olevan moninaisia; usein romanttinen rakkaus kuitenkin esitetään kohtalonomaisena luonnonvoimana, omalakisena tapahtumana, kuten Markku Soikkeli väitöskirjassaan *Lemmen leikkikehässä* (1998, 7–10) ilmaisee. Soikkelin mukaan kurssin käsitteen voidaan nähdä olevan tietyn aiheen ilmaisutapa tai puhumisen tapojen systeemi, kollektiivinen uskomus, joka ohjaa käyttäytymistä.

Romanttinen rakkaus ei ole sisäsyntyinen vaan kulttuurin ja historian muovaama tapa esittää rakkautta ja rakastuneena oloa. On siis syntynyt oma koodistonsa sille, minkälaista rakkauden “toteuttamista” pidetään sopivana ja aitona. Rakkauden voisi näin ollen nähdä sekä kulttuurin tuotteena että sen luoja, sillä se ohjaa kehämäisesti esiintymistä ihmissuhteissa. Jotta

koettavan tunteen voisi sanoa ja tuntea olevan rakkautta, on toimittava rakkauskurssin normien ja jopa kliseiden mukaisesti. Perinteisesti kurssit ovat sukupuolille erilaiset; naisten kohdalla korostetaan romanttista, miesten kohdalla seksuaalista eetosia. Seksuaalisuus erotetaan kuitenkin edelleen romanttisesta rakkaudesta. (Soikkeli, 2016.) Seksuaalisen aktin voi siis nähdä toimivan rakkauden performanssin huippukohtaan sijaan “aidon” rakkauden alentajana, koska puhtaimmillaan rakkauden voi nähdä liittyvän vain hengellisyyteen, ei kehollisuuteen.

Soikkeli (1998, 2016) argumentoi, että rakkauskurssi vaikuttaa olennaisesti yksilön identiteetin rakentumiseen. Erityisesti myyttisen ensirakastumisen kokemus jäsentää elämää toimiessaan kohtalokkaana tapahtumana, jonka merkitys on täydellisen henkilökohtainen, eikä liity juurikaan ympäröivään yhteiskuntaan. Tämän jälkeen jokainen seuraava rakastuminen on “uskottomuuden osoitus” edellisissä suhteissa muodostuneelle identiteetille itsestä. Rakkauden aste määrittyy osin siten, kuinka sinnikkäästi hyväksytään uusi identiteetti ja vastustetaan edellisiä eli kuinka uusi paikka omassa elämäntarinassa jäsennetään. Käsitys *meisyydestä*, tietoisuus yhdistävästä identiteetistä on myös oleellinen osa rakkauskertomuksia. Usein romanssin kuvaaminen kuitenkin päättyy, ennen kuin meisyyys todella tulee testatuksi illuusiokuvansa ulkopuolella. Klassinen onnellinen loppu ehkäisee vaikutelman, jossa arjen todellisuus pilaisi ja parodioisi suuren rakkauden ihanteen - ja yksilön käsityksen itsestään.

Tuttua lemmontouhua toteaa, että rakkaudella ei tavoitella mitään muuta, kuin sen omassa tilassaan pysymistä; täten rakkaus voidaan nähdä passiivisena kokemisena. Kokemuksellisen uskonnollisen elämän menettäessä länsimaissa valtaansa on rakkaus saavuttanut lähes hengellisyyden aseman. Rakkaudesta on tullut jopa kuolemattomuuden metafora. Se on riippumaton maallisesta ajantajusta ja todellisuudesta ylipäätään, jolloin syntyy tulkinta ikuisuudesta; tämä ei kuitenkaan kestä pidempiaikaista tarkastelua. Toisaalta ihmiselämä on rajallinen ja lyhyt, joten rakkauden ainutkertaiseen, vahvaan kokemukseen ja romanssiin tarinana on uskottava. Tämä ajallisuuden paradoksi on luultavasti osaltaan vaikuttanut “suuren” ja “ainoan” rakkauden käsitteen syntyyn. Soikkeli käyttää *Rakkautta koleran aikaan* -teoksen juonta osoittaakseen, kuinka kuoleman läheisyys korostaa rakkauden merkitystä: “Kuten García Márquezin esimerkistä käy ilmi, romansseissa rakastutaan joko ainutkertaiseen ihmiseen tai ainutkertaisen tilanteen vuoksi, johonkin partikulaariseen, joka ei taatusti tule

toistumaan.” (Soikkeli 2016, 26) Rakkaus saa täten muitakin kielikuvallisuuksia, jotka linkittyvät kohtalonomaisuuteen ja väistämättömyyteen.

2. 2 Kohdeteoksen vastaanotto ja rakenne

Juoneltaan *Rakkautta koleran aikaan* on kolmiodraaman kaltainen ja sijoittuu noin 1870–1930-lukujen Kolumbiaan lukuisten sisällissotien ja koleraepidemioiden keskelle. Teos alkaa 81-vuotiaan tohtori Juvenal Urbinon kuolinpäivästä; hautajaisten jälkeen tohtorin leskeä, 72-vuotiasta Fermina Dazaa lähestyy tarinan näennäinen päähenkilö, 76 täyttänyt Florentino Ariza, tunnustaakseen tälle uudelleen “ikuisen uskollisuutensa ja kuolemattoman rakkautensa valan” (RKA, 60) yli puolen vuosisadan jälkeen. Seuraavaksi tarinassa palataan elämäkerran kaltaisesti näiden kahden hahmon nuoruuteen ja vaiherikkaaseen lemmensuhteeseen. Lopulta Fermina Daza torjuu Florentino Arizan ja päättyy naimisiin kaupungin tavoitelluimman poikamiehen, tohtori Juvenal Urbinon kanssa ja teoksen keskiosa kuvaa heidän avioelämänsä vaihteita. Tällä välin Florentino Ariza sitoutuu lukemattomiin eripituisiin seksi- ja rakkaussuhteisiin muiden naisten kanssa, mutta hourailee kuitenkin ensirakkautensa perään. Teoksen viimeisessä kappaleessa palataan ensimmäisen leskeysillan tunnustukseen, jonka jälkeen Fermina Daza alkaa uudelleen lämmitä nuoruutensa sulholle, ja lopulta vanhukset täyttävät sosiaalisia konventioita uhmaavan suhteensa lähtemällä yhdessä jokilaivamatkalle.

Ilmestyessään *Rakkautta koleran aikaan* sai lähes poikkeuksettoman positiivisen vastaanoton². Sitä ylistettiin pari vuotta aiemmin Nobelin-kirjallisuuspalkinnon saaneen kirjailijan toivorikkaana ja optimistisena teoksena rakkaudesta epätavallisessa kontekstissa, vanhuuden iässä. Kirjallisuuslehdessä *World Literature Today* julkaistu Michael Palencia-Rothin artikkeli “Labyrinths of Love and History” (1991) mainitsee, että teoksesta on löydettävissä “rakkaus elämää kohtaan” ja lähes kaikki mahdolliset rakkaussuhteen muodot: niin vanhusten, nuorten, kuin vanhan ja nuoren välinen. Lisäksi rakkaus yhdistyy muun muassa kirjallisuuteen,

² Ks. esim. kritiikit lehdissä *New York Times Book Review*: “The Heart’s Eternal Vow” (Pynchon, 1988) ja *Time*: “A Half-Century of Solitude” (Gray, 1988)

uskottomuuteen, avioliittoon, ystävyYTEEN, masokismiin, rotujenvälisyyteen, prostituutioon ja sairauteen. On siis mielestäni perusteltua sanoa teoksen olevan nimenomaan rakkausromaani.

Thomas Fahy kirjoittaa teoksessaan *Gabriel García Márquez's Love in the Time of Cholera: a R G* (2003), että tyyllisesti García Márquez jäljittelee vain kuuteen lukuun jaetussa teoksessaan 1800-luvun espanjalaista *folletín*³-tyyliä, jatko-osina ilmestyvää kertomusta, jolle on ominaista kolmiodraama-asetelma, rakkausrunoilijan esittäminen romanttisena sankarina sekä juonen tukeutuminen epätodennäköisiin sattumiin. Tämänkaltaisia kliseisiä asetelmia hyödynnetään nykyään varsin usein esimerkiksi saippuaoopperoissa⁴. Elämäkerrassa *Gabriel García Márquez* (2008) Gerald Martin huomauttaa, että *Rakkautta koleran aikaan* onkin teoksena tietoinen 1800- ja 1900-lukujen vaihteen romanttisen kirjallisuuden perinteestä ja sekä kunnioittaa sitä että asettaa sen naurunalaiseksi.

³ Suomensuomen usein "jatkokertomus" eli *följetongi*, historiallinen sanomalehtikirjoituksen lajityyppi. Ransk. *feuilleton*, lehtinen (*feuille*, lehti < lat. *folia*). (Wikipedia 2021.)

⁴ Elokuva, radio- tai televisiosarja tai kirja, jonka tyyppillisenä piirteenä on melodramaattisen tyylin, yllätyksellisten juonenkäänteiden ja realistisen ilmaisun yhdistäminen. Termi juontaa 1930-luvun alusta, jolloin saippuatehtaat sponsoroivat radion sarjaohjelmia Yhdysvalloissa. (*Tieteen termipankki 2021: Kirjallisuudentutkimus: saippuaooppera.*)

3 “Koko elämän” - RAKKAUSDISKURSSIN RAKENTUMINEN

Tässä luvussa käyn läpi kohdeteosta rakkauskurssin rakentumisen kannalta. Ensimmäisessä alaluvussa osoitan, kuinka rakkaus ilmenee performatiivisena suorituksena sekä identiteetin rakentajana etenkin Florentino Arizan henkilöhaamossa. Toisessa alaluvussa käsitelen rakkauden metaforista ilmenemistä teoksessa erityisesti sairauden muodossa, ja osoitan, kuinka tämä vahvistaa rakkauden väistämättömyyden käsitettä.

3.1 “Minua kiinnostaa vain rakkaus” - Rakkaus performanssina ja identiteettinä

Teoksena *Rakkautta koleran aikaan* on rakenteeltaan kuuden luvun voimin kolmeen eri ikäkauteen – nuoruuteen, keski-ikään ja vanhuuteen – sijoittuva tarina. Ensimmäinen luku keskittyy pitkälti tohtori Juvenal Urbinon näkökulmaan, kunnes hän kiipeää papukajjansa perässä tikapuille ja kuolee pudottuaan. Näin ollen vasta viidenkymmenen ensimmäisen sivun jälkeen esitellään Florentino Ariza, jota voidaan pitää teoksen oleellisimpana päähenkilönä, sillä hänen kerronnan perspektiivinsä on kertomuksen hallitsevin. Florentino Arizan ensimmäinen repliikki määrittelee pitkälti hänen henkilöhaamonsa lisäksi myös koko teoksen⁵ maineen: “–Fermina, hän sanoi, olen odottanut tätä tilaisuutta yli puoli vuosisataa toistaakseni teille vielä kerran ikuisen uskollisuuteni ja kuolemattoman rakkauteni valan.” (*RKA*, 60) Florentino Ariza myötäilee rakkauskussia, jonka mukaan aito rakkaus on kuolematonta ja kärsivällistä ja joka kuuluu tuoda julki sen täyttymyksen saavuttamiseksi. Ajanmääre “yli puoli vuosisataa” taas korostaa sitä, kuinka kauan mies on määritellyt itsensä rakkautensa kautta; se tekee hänestä lähes täydellisen “rakkauden suorittajan”, mistä juontuu sitaatin suosio ja

⁵ *Rakkautta koleran aikaan* esitellään lukuisissa arvioissa ja artikkeleissa Florentino Arizan rakkaudentunnustuksella, joka on muotoiltu oman painokseni sisäkansissa näin: “Olen odottanut 51 vuotta, 9 kuukautta ja 4 päivää toistaakseni teille vielä kerran ikuisen uskollisuuteni ja kuolemattoman rakkauteni valan.” Teoksen sivuilla Florentino Ariza ei kuitenkaan mainitse näitä tarkkoja lukumääriä tunnustuksensa yhteydessä.

henkilöhahmon ideaalisen rakastajan maine. Myös Florentino Arizan ja koko romaanin viimeinen lausahdus korostaa tätä teesiä tuoden mukaan rakkauskurssiin perinteisesti liitetyn ikuisuuden käsitteen:

– Ja kuinka kauan te luulette että me voidaan jatkaa tätä perkeleen sahaamista? kapteeni kysyi.

Florentino Arizalla oli ollut vastaus valmiina viisikymmentäkolme vuotta, seitsemän kuukautta ja yksitoista päivää ja yötä.

– Koko elämän, hän sanoi. (*RKA*, 364)

Pitkin teosta Florentino Ariza toimii romanttisen sankarin 1800-lukulaisena arkkityyppinä (Fahy, 2003). Hän lukee, siteeraa ja kirjoittaa rakkausrunoja, soittaa viululla serenadeja ja haaveilee nostavansa kulta-aarteen meren pohjasta rakastettunsa kunniaksi. Teoksen rakkauskurssia hallitsee pitkälti Florentino Arizassa henkilöityvä ensirakkauden käsite, joka saa merkityksensä ajan vastustamisesta: “Oppitunti ei keskeytynyt mutta tyttö nosti katseensa nähdäkseen kuka meni ikkunan ohi, ja tämä satunnainen silmäys pani alkuun rakkaudenmullistuksen joka ei vielä puolen vuosisadan jälkeen ollut päättynyt.” (*RKA*, 64) Sitaatista ilmenee, kuinka nuorten ensikohtaaminen on sattumanvarainen ja ohikiitävä mutta aiheuttaa pitkäaikaisen “mullistuksen”, joka määrittelee miehen loppuelämän identiteetin. Rakkaudesta muodostuu Florentino Arizan elämän käänteiskohta, niin että hän on valmis jopa kuolemaan sen tähden: “– Ampukaa vain, hän sanoi käsi rinnallaan. – Ei ole suurempaa kunniaa kuin kuolla rakkauden tähden.” (*RKA*, 92) Florentino Arizan hahmo linkittyy näin masokistin diskurssiin, viktoriaanisella aikakaudella nousseeseen pehmeäsydämissen rakastajan identiteettiin, joka nautiskelee tuskastaan ja epäonnestaan. (Soikkeli 2016, 127).

Florentino Arizan koko hahmosta kehkeytyy parantumattoman romantikon kiiltokuva. Miehen erikoisalaksi kehittyi rakkauskirjeiden kirjoittaminen pyynnöstä, sillä kun Fermina Daza ei enää tahdo ottaa hänen kirjeitään vastaan, mies päätyy purkamaan lyyrisyttään muiden tuskaisten rakastavien hyväksi. Hänen työnsä ja identiteettinsä rakkauskirjeiden puolestakirjoittajana varmistaa sen, ettei hän voi unohtaa rakkauttaan Fermina Dazaa kohtaan. Kirjoittaminen toimii rakkauden kaavamaisena mutta aktiivisena ylläpitäjänä yksipuolisessa

hullaantumisessa; salainen toimi stimuloi tunteen intensiivisyyttä. Mabel Moraña (1990) kirjoittaa, kuinka teoksessa vastoinkäymiset ja salaisuus saavat rakkauden tunteet kukoistamaan, sillä jopa kylmäkiskoinen Fermina Daza “yhdistää nautinnon ja salaisuuden” toisiinsa. Koko elämänsä Florentino Ariza tekee työtä edetäkseen urallaan jokilaivayhtiön johtajaksi, jotta todistaisi lopulta olevansa naisensa rakkauden arvoinen, ja tämänkin voi lukea päähenkilön elämänmittaisena rakkauden performanssina, sillä häntä ei motivoi urallaan mikään muu. Miehen identiteetti on lopullisesti muuttunut, eikä hän voi palata enää entiselleen, vaikka välillä niin toivookin: “Hänestä tuli toinen mies, huolimatta vakaasta aikomuksestaan ja kuumeisista pyrkimyksistään pysyä yhä edelleen samanlaisena kuin hän oli ollut ennen rakkauden kuolettavaa harha-askelta.” (RKA, 181-182)

Fermina Dazan ja Juvenal Urbinon suhde perustuu myös rakkauden konventioiden esittämiselle. Fahyn (2003) mukaan kaksikon rakkauselämä ja parisuhde saavat voimansa julkisuudesta ja sen tuomasta roolista ihannoituna “täydellisenä parina”. He ovat mukana kaikissa kaupungin uusissa hankkeissa ja edustavat aina yhdessä onnellisen näköisinä. Tämän tietoisien rakkausesityksen mukaisen toiminnan lopuksi he ovat kasvaneet yhteen avioliiton konventionaalisissa raameissa: “He olivat juuri viettäneet kultahäitään eivätkä osanneet elää hetkeäkään ilman toisiaan tai ainakaan toisiaan ajattelematta ja osasivat sen vähä vähältä yhä huonommin vanhuuden tiukentaessa otettaan.” (RKA, 35) Pariskunta täyttää aviollisen rakkauden vaateen myös hankkimalla lapsia, jotka toimivat ikään kuin rakkauden ja avioliiton täyttymyksen symbolina, rakkauden hedelminä. Tämä seksuaalisen aktin todiste järkyttää Florentino Arizaa erityisellä tavalla. Huomioitavaa mielestäni on, että Florentino Arizan idealisoiva rakkaus Fermina Dazaa kohtaan ei saa seksuaalisia piirteitä; eroottinen lataus tulee esille vasta kertomuksen lopun jokimatkalla, mikä implikoi päähenkilön tunteiden olevan aitoja ja “puhtaita”.

3.2 “Tuo muistuttaa koleraa” - Sairaus rakkauden metaforana

Rakkautta koleran aikaan ensimmäinen virke herättää kolme romanttisen romaanin arkkityypistä elementtiä rakkaudesta: “Se oli väistämätöntä: karvasmantelin haju toi hänelle

aina mieleen onnettomien rakkauksien kohtalon.” (*RKA* 11) Sitaatissa mainitaan rakkaus, johon yhdistyy onnettomuus (yksipuolisuus), sekä kohtalonomaisuus ja väistämättömyys. (Cussen 2007, 389-390.) Rakkaus liitetään myös muihin deterministisiin ja jopa negatiivisiin asioihin. Jo romaanin nimessä rakkaus liitetään kuolemaan nopeasti leviävän kulkutaudin, koleran⁶, muodossa. Pitkin teosta on luettavissa samankaltaista rakkauden samaistumista lääketieteelliseen sairauteen, josta erityisesti Florentino Ariza kärsii. Oireet ensirakkauden huumassa ovat samat: oksentelua, kuumetta ja hourailua. Tránsito Ariza sotkeekin nämä kaksi huolta aiheuttavaa tekijää: “Ainoa tauti jota poikani on sairastanut on kolera.” (*RKA*, 230)

Mihaela Ursa kirjoittaa artikkelissaan “The Theory of Amourous Illness” (2012) sairauden antavan rakkauden kielelliselle ilmaisulle termin, jolla kokemuksesta voi kertoa. Mielestäni tähän yhdistyy merkityksen konstruoiminen: rakkaus nähdään yhtä pakottavan ylivoimaisena ja toisaalta luonnollisena kuin sairaus. Rakastuminen on siis jopa epämieluisa, mutta ennen kaikkea inhimillinen tilanne; näin selitettynä identiteetin aikaisempaa vakautta järjestyttävä tapahtuma on helpompi hyväksyä. Juvenal Urbinon ja Fermina Dazan rakkaus kuvataan myös sairauden avulla. Tohtori ilmaisee tapahtuman olleen “kliinisen erheen tulos” (*RKA*, 124), sillä hän tapasi tulevan vaimonsa väärän koleraepäilyn vuoksi. Lausahdus kertoo rakkauden sattumanvaraisuudesta, mutta se myös banalisoi käsitteen. Lääkärinä Urbino hoitaa tuon tuosta sairaita ihmisiä ja koittaa parantaa heidät. Henkilöhahmona hän toimiikin tavallaan “koleran” kuumeen järjestyttämän Florentino Arizan rationaalisena ja rauhallisena vastapuolena, jonka elämäntehtävä on puhdistaa kaupunki ja levittää sivistystä. Tämäkään mies ei kuitenkaan selviä rakkauden taudilta, sillä vaimonsa lisäksi hän tapaa myös Barbara Lynchin tutkiessaan tämän kehoa ja hän sitoutuu muutamaan kuumeisen rakastamisen kuukauteen, kunnes jää syrjähyppystä kiinni. Teoksen tärkeimmissä rakkaussuhteissa taudit ja sairastumisen pelko ja oireet ovat läsnä, mikä vahvistaa rakkauskurssia sairauden kaltaisena olotilana ja tapahtumana.

⁶Vedessä syntyvä bakteeri-infektio, joka tarttuu saastuneen ruuan, veden, jätösten ja oksennuksen välityksellä. Sairaus aiheuttaa pahan ripulin ja oksentelua, ja potilaan tila voi hoitamattomana huonontua henkeä uhkaavaksi tunneissa. (Laakaritilmanrajoja.fi 2021.)

4 “Sydämessä on enemmän huoneita kuin huoratalossa” - RAKKAUSDISKURSSIN HAASTAMINEN

Tässä luvussa osoitan, kuinka *Rakkautta koleran aikaan* haastaa esittämänsä rakkauden diskurssia. Ensin käsitelen “hyväuskoisen” lukemisen vastakohtaa, mihin liittyy vahvasti romaanin huumorin ja häiritsevien piirteiden havaitseminen. Toisessa alaluvussa osoitan, kuinka kertomuksen ylenpalttinen seksuaalisuus heikentää tutkimukseni aiemmassa pääluvussa esitettyä rakkauden perinteistä diskurssia. Esittelen lyhyesti kappaleiden lopuksi, minkälaisia merkityksiä näistä eri luentatavoista on johdettavissa.

4.1 “Kakka putosi suoraan käsityön päälle” - Hyväuskoisen lukemisen kuopat

Artikkelissaan “The Dangers of Gullible Reading: Narrative as Seduction in García Márquez' Love in the Time of Cholera” (1993) M. Keith Booker mainitsee, että *Rakkautta koleran aikaan* kertoja saattaa olla epäluotettava. Kertoja esimerkiksi mainitsee saippuan puuttumisesta johtuneen riidan olleen Urbinojen vakavin kriisi, ja sivuuttaa avioliitossa esiintyneen uskottomuuden. Lukuisat maininnat pariskunnan pitkän avioliiton aikana tapahtuneista nöyryytyksistä ja jopa Fermina Dazan haikailu Florentino Arizan muiston perään voisivat osoittaa liiton olleen onneton ja myrkyllinen, mutta aviopari esitetään kuitenkin toisiinsa kasvaneina ja onnellisina. Avioliiton kruunaaman rakkauden idyllin vierelle syntyy lukutapa, joka korostaa elämän realistista puolta: jotta liitto voisi olla tasainen, se tarvitsee maallisen puolen. Juvenal Urbino aristokraattisen suvun jäsenenä kykenee tarjoamaan vaimolleen yläluokkaisen elämäntyylin, joka osaltaan korvaa Fermina Dazalle suurten tunteiden puuttumisen:

Tosiasiassa Juvenal Urbinon vaatimuksia ei ollut koskaan esitetty rakkauden kielellä, ja oli vähintäänkin outoa, että hänenlaisensa harras katolilainen tarjosi vain maisia asioita: turvallisuutta, järjestystä, onnea, suoria lukuja jotka yhteen laskettuina saattoivat kenties muistuttaa rakkautta: likimain rakkautta. Mutta sitä ne eivät olleet, ja nämä epäilykset lisäsivät Fermina Dazan epätietoisuutta, sillä hän ei itsekään tiennyt varmasti oliko rakkaus todellisuudessa se mitä hän eniten tarvitsi elämässään. (RKA, 215-216)

Anny Jones huomauttaa tutkimusartikkelissaan (1993), että teoksen kerronta kutsuu lukijan lukemaan itseään ihanteellisena rakkaustarinana, jossa korostuu Florentino Arizan oma näkemys itsestään viattomana ja hyvänä rakastajana. Tarinan haluaa lukea rakkauden mahdollisuuteen uskoen, vaikka samalla kuvaillaan Florentino Arizan värikästä ja epäeettistä seksuaalielämää. Tämä luo parodioivan kontrastin hänen populaariseen sentimentaalisuuteensa. Ironisesti Florentino Arizan sääliittävydeksi liukuva romanttisuus on juuri se syy, miksi Fermina Daza hänet torjuu:

Hän kääntyi ja näki kahden vaaksan päässä silmistään toisen jäiset silmät, kalpeat kasvot, pelon kivettämät huulet, sellaisina kuin hän oli ne nähnyt keskiyön messun tungoksessa (...) mutta toisin kuin silloin, nyt hän ei tuntenut järisyyttä vää rakkautta vaan pohjatonta pettymystä. Hetkessä hänelle paljastui hänen itsepetöksensä suuruus. (RKA, 113)

Florentino Arizan ilmaisema rakkaus on lähemmin tarkasteltuna kaksijakoista. Fermina Dazan avioituessa Florentino Ariza jopa toivoo mustasukkaisuuksissaan tämän kuolevan alttarille, jotta toinen mies ei saisi häntä omakseen. Naisen pakkien jälkeen hän näennäisesti toipuu nopeasti ja alkaa tavoittelemaan tätä takaisin, mutta hänen pikkumainen luonteensa nousee esiin: “Siitä lähtien kun Fermina Daza oli hänet hylännyt Florentino Ariza oli oppinut aina pidättämään itsellään viimeisen sanan.” (RKA, 211) Hän ihannoii ensirakkautensa kohdetta, mutta ei liiemmin välitä tämän tunteista, vaan pyrkii kiusallisesti tämän lähelle vuosikymmenten ajan, tunnustaa rakkauden äärimmäisen sopimattomalla hetkellä eikä missään vaiheessa toivo naiselle onnea tämän avioliittoon tai elämään ilman häntä itseään. Miehestä voi muodostua jopa epämiellyttävä kuva, vaikka kerronta yrittää hyppäyttää tämän huomion yli. Narratiivia “vastakarvaan” luettaessa Florentino Arizan kiteyttämä idyllinen rakastajan käsite problematisoituu.

Tärkeä huomio romaanissa on intertekstuaalinen viittaus Miguel de Cervantesin (1547-1616) *Don Quijote* –romaaniiin (1605, 1615). Cervantesilaista vaikutetta tutkivassa artikkelissaan (2015) Manuel Cabello Pivo osoittaa, kuinka Florentino Ariza on Don Quijoten kaltainen satiirinen hahmo. Hänen yletön suhtautumisensa rakkauteen saavuttaa huumorin tason, sillä hän alkaa projisoidaan lukemansa rakkauskirjallisuuden ympäröivään todellisuuteensa ja

toimii aivan kuin olisi itse yksi hahmoista. Hän kuitenkin salaa "hulluutensa" eli mielettömät mittasuhteet saavan rakkautensa, eli hän tiedostaa asemansa kahden todellisuuden, haihattelemansa romanssin ja tosielämän välissä. Moraña (1990, 4) lisää, kuinka Florentino Ariza toimii problemaattisen sankarin prototyyppinä, sillä hän tietoisesti ja tahallaan aiheuttaa itselleen kärsimystä nauttiakseen ja jopa tuhoutuakseen siitä. Tällainen itse itseään ruokkiva rakkauden liekki näyttäytyy epätoivoisena ja satiirisena, mikä mielestäni haastaa lukutavan Florentino Arizasta ihailtavana hahmona.

Vielä yksi huumorin taso on löydettävissä teoksesta. Artikkelit "Love as a Deteriorative Stimulus in Love in the Time of Cholera: A Readers Response Analysis" (Zaidi&Ashraf, 2019) ja "Faint Echoes and Faded Reflections: Love and Justice in the Time of Cholera" (Columbus, 1992) osoittavat, kuinka monet romaanin henkilöahmoista kärsivät jossain vaiheessa suolistoon liittyvistä oireista. Fermina Dazan tuleva aviomies diagnosoi hänellä heidän ensimmäisellä tapaamiskerrallaan suolistotulehduksen ja Juvenal Urbinoa vaivaa tunnontuskissa sisuskalujen liian tarkka tunteminen. Florentino Arizan kohdalla kehollinen toiminta saavuttaa surkukupaisuuden huipun, kun hän pääsee vihdoinkin tapaamaan Fermina Dazaa kahden kesken vanhuuden päivinä, mutta äkillinen tarve ulostaa pakottaa hänet lähtemään. Samalla hän muistaa aiemman kiusallisen tapahtuman ensimmäiseen rakkauskirjeeseen liittyen: "Hän istuutui henkeä vetämättä, ensimmäiseen rakkauskirjeeseen osuneen linnunkakan kirokun muiston ahdistamana (...)." (RKA, 318) Koko ikänsä ummetuksesta – jonka voi tulkita olosuhteiden pakon aiheuttamaksi rakkauden tukahduttamiseksi – kärsinyt mies ei pysty pidättämään suoltaan, jolloin ympyrä sulkeutuu ensimmäisen kohtaamisen kannalta. Rakkaus tuodaan näin naurunalaiseksi ja lähes vulgäärin huumorin kehykseen. Ylipäätään Florentino Ariza kärsii "rakkaudenvaivoistaan" erittäin fyysisesti, kuten aiemmin jo todettiin. Tämä ruumiin ja hengen välinen ristiriita tuo mielestäni satiirisen luentamahdollisuuden lisäksi teokseen myös realismia. Henkilöhahmot ovat epätäydellisiä, sekä aatteiden että kehollisuutensa vankeja. Rakkaus astuu siis tavallaan ideaalijalustaltaan aidon, usein naurettavan, elämän piiriin, mikä tuo teoksessa ihannoitun perinteisen rakkauden diskurssiin uuden, arkipäiväisemmän ulottuvuuden.

4.2 “He koettivat keksiä vielä lisää rakkautta rakkauden päälle” - Seksi rakkaudettomana rakkautena

Rakkautta koleraan aikaan tematisoi rakkauden ohella vahvasti myös seksiä. Huomioitavaa on, että García Márquez käyttää kirjoituksessaan sanaa *amor*, rakkaus, viitattaessaan sekä sielulliseen rakkauteen että seksuaaliseen kanssakäymiseen. (Martin 2008, 454.) Näin ollen teoksessa mainittu rakkaus linkittyy usein rakasteluun ja seksiin käsitteenä ylipäätään; seksi ja rakkaus sekoittuvat yhdeksi rakkauden termiksi etenkin Florentino Arizan kerronnassa. Miehen seksuaalihistoria alkaa, kun tuntemattomaksi jäävä nainen makaa hänet väkisin jokilaivalla, jolla mies matkaa unohtaakseen menettämänsä rakkauden. Florentino järkyttyy ensin Fermina Dazalle säästämänsä poikuuden menetyksestä, mutta tajuaa samalla, että voisi pyrkiä unohtamaan tai ainakin korvaamaan tuskaa aiheuttavan tunteen seksillä: “[N]autinnon huipulla hänelle oli äkkiä valjennut jotain mitä hän ei voinut uskoa ja mitä hän kieltäytyi hyväksymästä: se tarkoitti että Fermina Dazan näennäinen rakkaus oli korvattavissa maallisella intohimolla.” (*RKA*, 152) Tämän voidaan nähdä heikentävän romaanin rakentamaa ideaalisen rakkauden diskurssia, sillä raiskausta ei tuomita missään vaiheessa, vaan se jopa imartele Florentino Arizaa. Näin väkivalta yhdistyy seksiin – eli rakkauteen (Fahy 2003, 51).

Booker argumentoi artikkelissaan (1993, 9-10), että Florentino Arizan naissuhteet, joista pitkäaikaisimmat 622 hän kirjaa muistivihkoihinsa, osoittavat miehen olevan kykenemätön syviin rakkauden tunteisiin. Teoksen narratiivi kuitenkin houkuttelee lukijaa hyväksymään miehen oman näkemyksen suhteista: “[Y]htä aikaa voi olla rakastunut moneen eri henkilöön, ja jokaiseen yhtä tuskallisesti, yhtäkään heistä pettämättä”. (*RKA*, 284) Florentino Arizaa eivät kuitenkaan vaivaa tunnontuskat ja hän metsästää jatkuvasti uusia ”tipusia” kuin riistaa. John Cussen mainitsee América Vicuñan hahmoa käsittelevässä artikkelissaan (2007), kuinka seksiin liittyy varotoimi: kyseessä ollessa vain lihallinen suhde, kumppaniin täytyy ottaa etäisyyttä, sillä kiintymys aiheuttaisi tuskaa. Naiset kuitenkin olettavat usein seksin merkittävän suhteen jatkuvuutta. Teini-ikäinen América Vicuña, jolle Florentino Ariza on sekä huoltaja että rakastaja, ei ole vielä oppinut erottamaan rakkautta seksistä, kuten miehen kokeneemmat, usein leskeytyneet rakastajattaret, ja päätyy siksi itsemurhaan. Florentino Ariza itse erottaa seksin ja rakkauden toisistaan jopa siinä määrin, että väittää Fermina Dazalle olevansa yhä neitsyt vanhuuden päivinä “Minä olen pysynyt neitseenä sinua varten.” (*RKA*,

355) Koska hän ei ole väitteistään huolimatta aidosti rakastanut ketään toista kuten Fermina Dazaa, hän ei pidä pelkkiä seksisuhteitaan mainitsemisen arvoisena. Seksistä tulee rakkaudetonta rakkautta.

Kun Florentino Arizan ja Fermina Dazan suhde etenee jokilaivalla seksiin saakka, heidän ensimmäinen kertansa jää Fahyn mukaan epäonnistuneeksi, mikä vähentää seksin romantisointia rakkauden "huipentumana". Kohtauksessa käytetään itse asiassa jopa hyvin väkivaltaista sanastoa, sillä miehen erektio vertautuu "sotasaaliseen" ja "pistimeen". Seksin yhdistyessä sotaiseen sanastoon syntyy jatkumo, jossa Florentino Ariza "valloittaa" naisen ainoastaan omaa ripeää tyydytystään hakien. Rakkaus sekä seksi käsitteinä yhdistetään usein yleisiin mielikuviin, kuten nuoruuteen ja kauneuteen, mutta *Rakkautta koleran aikaan* tuo esille myös kuoleman ja rappion niistä puhuttaessa. Seksi rakkauden muotona yhdistyy rappeutumiseen paitsi moraalisesti myös fyysisesti, sillä vanhenevista ruumiista kuvataan nousevan eltaantunut haju, joka viittaa mädäntymiseen. Zaibin ja Ashrafin (2019) mukaan rakkaus johtaa romaanissa kaikkien kohdalla kadotukseen, sillä se jättää jokaiselle kärsimyksen, tyhjyyden tai jopa kuoleman. Rakkauden, seksin, vuoksi annetaan aina jokin uhraus; henkilöt tinkivät omista arvoistaan ja ylpeydestään tai jättävät fyysisiä jälkiä tapahtuneesta. Tällä tavoin Florentino Arizan seksin, joka on teoksessa melko merkittävässä asemassa, voidaan nähdä ironisesti heikentävän hänen omaa julistustaan kokemastaan rakkaudesta. Ristiriidasta syntyy kaksinaismoralismia, joka rikastuttaa teoksen lukutapaa; ei ole vain yhden tyyppistä rakkautta, eikä rakkaus ole aina kaunista tai hyvää.

5 PÄÄTÄNTÖ

Olen tässä tutkielmassa käsitellyt sitä, kuinka Gabriel García Márquezin *Rakkautta koleran aikaan* rakentaa ja toisaalta haastaa tapaansa käsitellä rakkautta. Aluksi tarkastelin rakkausdiskurssia yleisellä tasolla ja esittelin kohdeteokseni viitekehysten. Tutkin erityisesti rakkauden esittämistä performanssina sekä sitä, kuinka se linkittyy identiteettiin. Metaforan tasolla rakkaudesta voidaan sanoa tulleen jopa kohtalonomainen, kuolemattomuuden käsite.

Analyysiosiossani tutkin, millaista kuvaa teos muodostaa rakkaudesta näiden kolmen elementin avulla, ja kuinka toisaalta tämä samainen diskurssi haastetaan, jos tekstiä lukee vastakarvaan, Florentino Arizan narratiivia kritisoiden. Havaitsin, että etenkin Florentino Ariza määrittelee identiteettinsä vahvasti rakkauden kautta, ja kuinka hän käyttäytyy kliseisen romanttisen sankarin mukaisesti, mistä muodostuu myös parodinen vivahde, joka ironisesti heikentää viestin vakavuutta. Sairaus taas rakkauden metaforana vahvistaa ilmiön väistämättömyyden tuntua, mutta tuo samalla abstraktiin rakkauteen fyysisen puolen, joka muokkaa rakkausdiskurssista monipuolisempaa. Havaitsin, että vaikka Florentino Ariza kuvaa itse itseään ihanteellisena herrasmiehenä, hänen kaksinaismoraalinsa haastaa hänen omaa sanomaansa ja tekee hänestä inhimillisen hupsun.

Rakkausdiskurssi on näin ollen hyvin monipuolinen ja jatkuvassa murroksessa teoksen edetessä. Tutkimuksessani olen pureutunut lähiluvun keinoin henkilöhahmojen psykologiseen puoleen; jatkotutkimusta ajatellen mielenkiintoisia tutkimuksen kohteita olisi syventyminen siihen, kuinka eri yhteiskunnalliset ilmiöt, kuten sodat ja yhteiskuntaluokat, muokkaavat rakkauden diskurssia.

LÄHTEET

Tutkimuskohde

García Márquez, Gabriel 1989. *Rakkautta koleran aikaan* [=RKA]. (*El amor en los tiempos del cólera*, 1985) Suom. Matti Brotherus. Juva: WSOY.

Tutkimuskirjallisuus

Alvarez Borland, Isabel 1991. Interior Texts in *El amor en los tiempos del cólera* teoksessa *Hispanic Review*. Vol. 59, No. 2 (kevät, 1991), pp. 175-186

Booker, M. Keith 1993. The Dangers of Gullible Reading: Narrative as Seduction in García Márquez' *Love in the Time of Cholera* teoksessa *Studies in 20th & 21st Century Literature*. Volume 17, issue 12.

Columbus, Claudette Kemper 1992. Faint Echoes and Faded Reflections: Love and Justice in the Time of Cholera teoksessa *Twentieth Century Literature*. Vol. 38, No. 1 (kevät, 1992), pp. 89-100.

Cussen, John 2007. La Beata Laura Vicuña: The Nun's Version, Corrective of García Márquez's teoksessa *Religion & the Arts*. Sep2007, Vol. 11 Issue 3/4, pp. 373-405.

Fahy, Thomas Richard 2003. *Gabriel García Márquez's Love in the time of cholera : a reader's guide*. New York, New York; London, [England]: Continuum 2003.

Garzón-Duarte, Eliana 2020. Love in the Time of Cholera: Latent Love Depictions within a Treatise of Courtly Love teoksessa *International Journal of Language and Literary Studies*. Volume 2, Issue 2, 2020.

Jones, Amary Brooksbank 1994. Utopia and Other Commonplaces in García Márquez's "El amor en los tiempos del cólera" teoksessa *The Modern Language Review*. Vol. 89, No. 3 (heinäkuu, 1994), pp. 635-644.

Moraña, Mabel 1990. Modernity and Marginality in *Love in the Time of Cholera*. Teoksessa *Studies in 20th & 21st Century Literature*. Volume 14. 1.1.1990.

Martin, Gerald 2012. *The Cambridge Introduction to Gabriel García Márquez*. Cambridge University Press, 2012.

Palencia-Roth, Michael 1991. Gabriel García Márquez: Labyrinths of Love and History teoksessa *World Literature Today*. Vol. 65, No. 1 (Winter, 1991), pp. 54-58.

Pino, Manuel Cabello 2015. El influjo cervantino en El amor en los tiempos del cólera Teoksessa *La Palabra*; Tunja Iss. 26, (Jan-Jun 2015): pp. 47-58.

Saarinen, Esa; Alanen, Lilli; Niiniluoto, Ilkka toim. 1984. *Rakkauden filosofia*. WSOY. Juva, 1984.

Soikkeli, Markku 1998. *Lemmen leikkikehässä. Rakkauskurssin sovellukset 1900-luvun suomalaisissa rakkausromaaneissa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Vammala, 1998.

Soikkeli, Markku 2016. *Tuttua lemmenouhua. Johdatus rakkauskertomusten poetiikkaan, historiaan ja filosofiaan*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Turenki, 2016.

Ursa, Mihaela 2012. The Theory of Amorous Illness teoksessa *Philobiblon: Transylvanian Journal of Multidisciplinary Research in Humanities*. 2012, Vol. 17 Issue 2, pp. 434-447.

Zaidi, Saba; Ashraf, Ayesha 2019. Love as a Deteriorative Stimulus in Love in the Time of Cholera: A Readers Response Analysis teoksessa *Global Social Sciences Review*. Vol. IV, No. IV (syksy 2019), pp: 460-467.